

Oud schrift of Paleografie een korte introductie

gebleefden zijnde dat de Declaegdens
sijn Naagbonderende Personen die
sich al den jaer of twee met bedelen
hebben ~~erneert~~ ^{geelgem} Heeren
van den Gerigte doende Begj condem-
neren de Declaegdens en gevangens
Ingevolge placcaat van den 25. Octob.

cursus 2026 voor vrijwilligers

- Heel compact
- 2 lessen van 1,5 uur
- nadruk: belangrijkste letters
- oefenen

wat wordt uitgereikt

* *vorm van letters*

* *afkortingen*

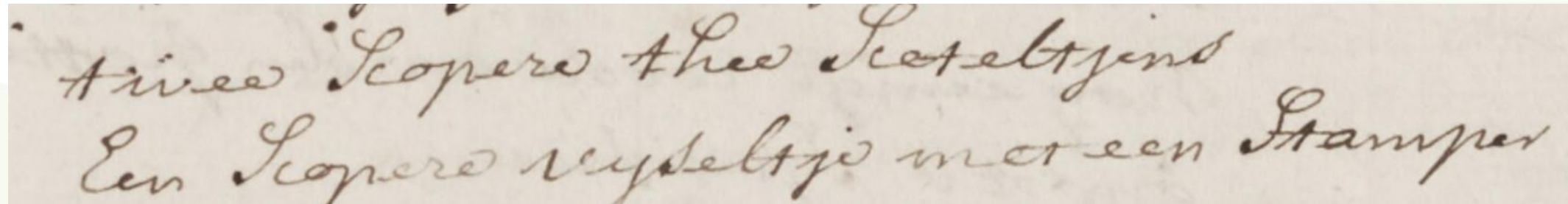
* *per les: de bestanden van de les*

Oud schrift

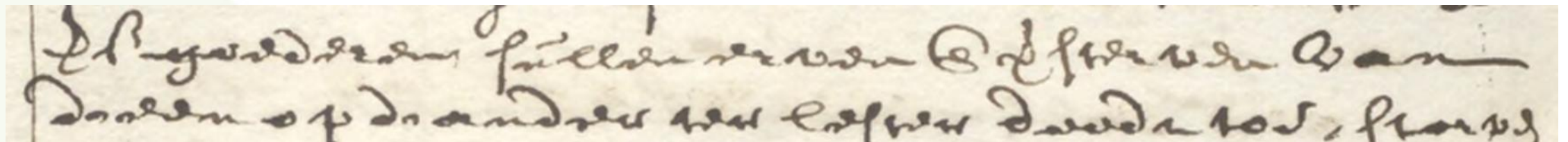
*Vanaf ca 1700 : humanistisch schrift

Lijkt op ons huidige schrift

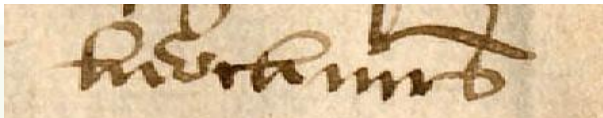
*Vóór ca 1700 schrift lastiger leesbaar

- Ander schrift (belangrijkste type Gotisch cursief)
- Gebruik van afkortingen
- Ander taalgebruik

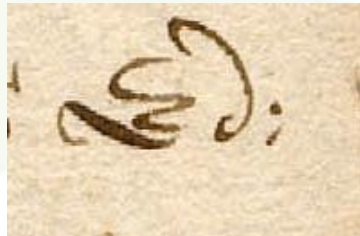

Afkortingen

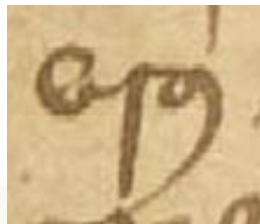
- Veel gebruikt
- Maken het lezen lastig

= **kerckmeesters** (*contractie / samentrekking*)

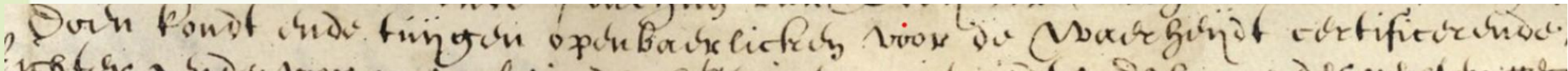
= **edele** (*suspensie / afkapping*)

= **usus** (*speciaal teken*)

Wat staat er ?

- Taalgebruik verschillend van nu:
 - Veel omhaal van woorden
 - “*edele erentveste, ersaeme wijze ende voorsichtige besondere goede vrunden*” : veelgebruikte aanhef!
 - Onbekende woorden:
 - “disponeren” = beschikken
 - “pene” = boete
 - Latijnse woorden
 - oude beroepen, dateringen, maten en gewichten

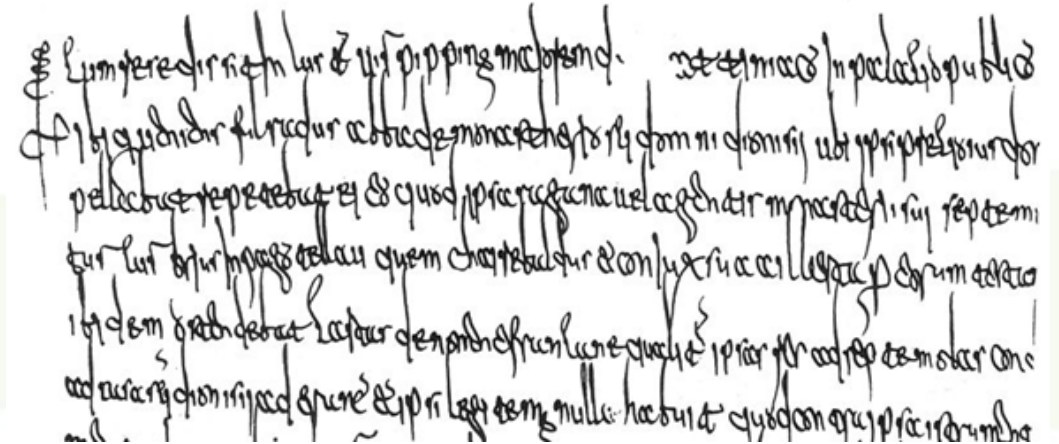

Door konst ende tuingen openbaerlyck voor de Waerheit certificerende.

Oude schriftsoorten

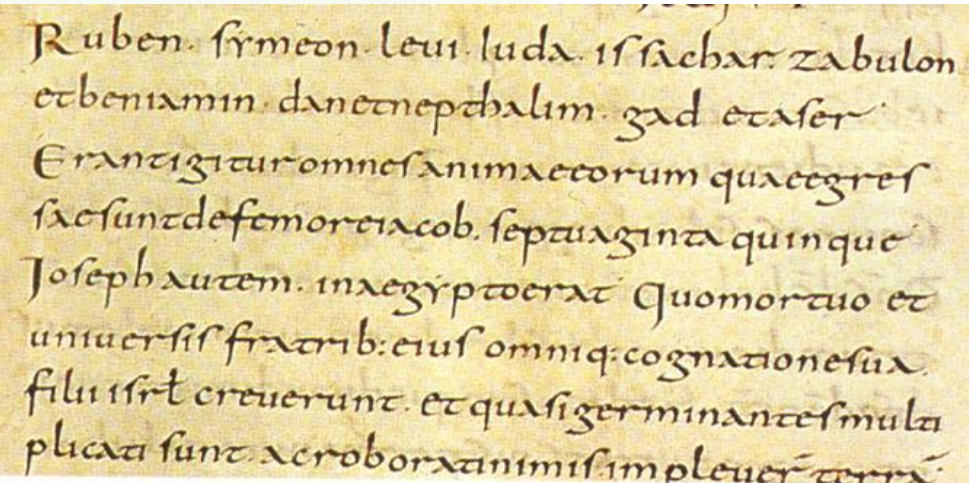
ET ECCE OMNIA BONA VALDE. IN SINGULIS
 GENERIBUS OPERUM TUORUM, CUM DIXIS-
 SES, UT FIERENT, ET FACTA ESSENT, ILLUD ATQUE
 ILLUD VINISTI. QUA BONA EST.

Romeins

A sample of Merovingian script, characterized by its dense, cursive, and somewhat illegible appearance. The text is written in a dark ink on a light background, showing the typical features of this early medieval script.

merovingisch 7e-8e eeuw

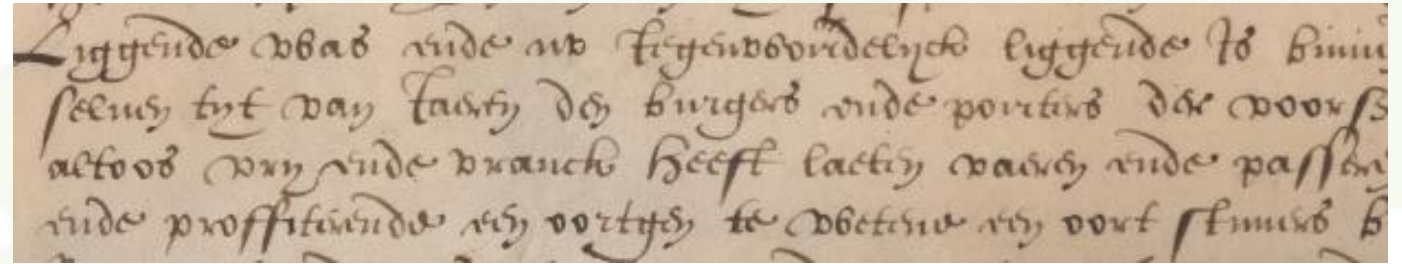
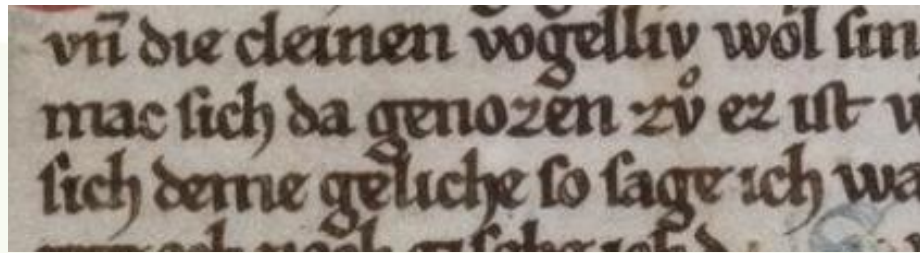
Ruben. symeon. leui. iuda. isachar. zabulon
 et beniamin. dan et nephtalim. gad et aser
 Erant igitur omnes animae eorum quae egressae
 sunt de femore iacob. septuaginta quinque
 Joseph autem. in aegypto erat. Quomortuo et
 uniuersis fratrib: eius omniq: cognationes
 filii isrl creuerunt. et quasi germinantes multi-
 plicati sunt. et robora animis impleuerunt terram.

Karolingisch (ca 800-1200)

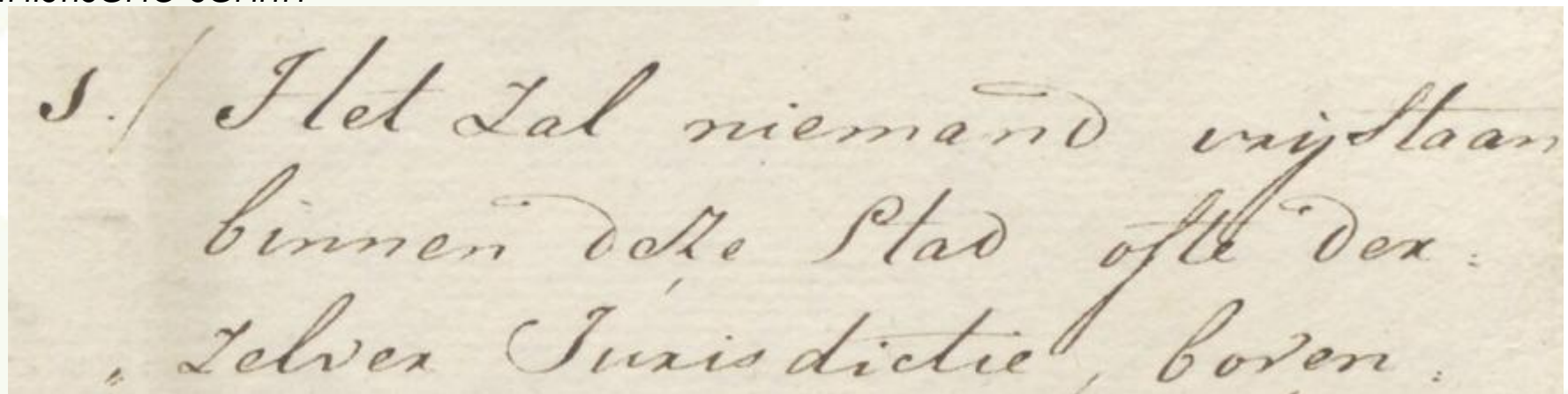
Gotische cursief

Vanuit het Karolingische schrift → het Gotische schrift

Tot ca 1700 : varianten van de Gotische Cursief

Daarnaast: humanistische schrift

Betrouwbaar. Betrokken. Bekwaam.

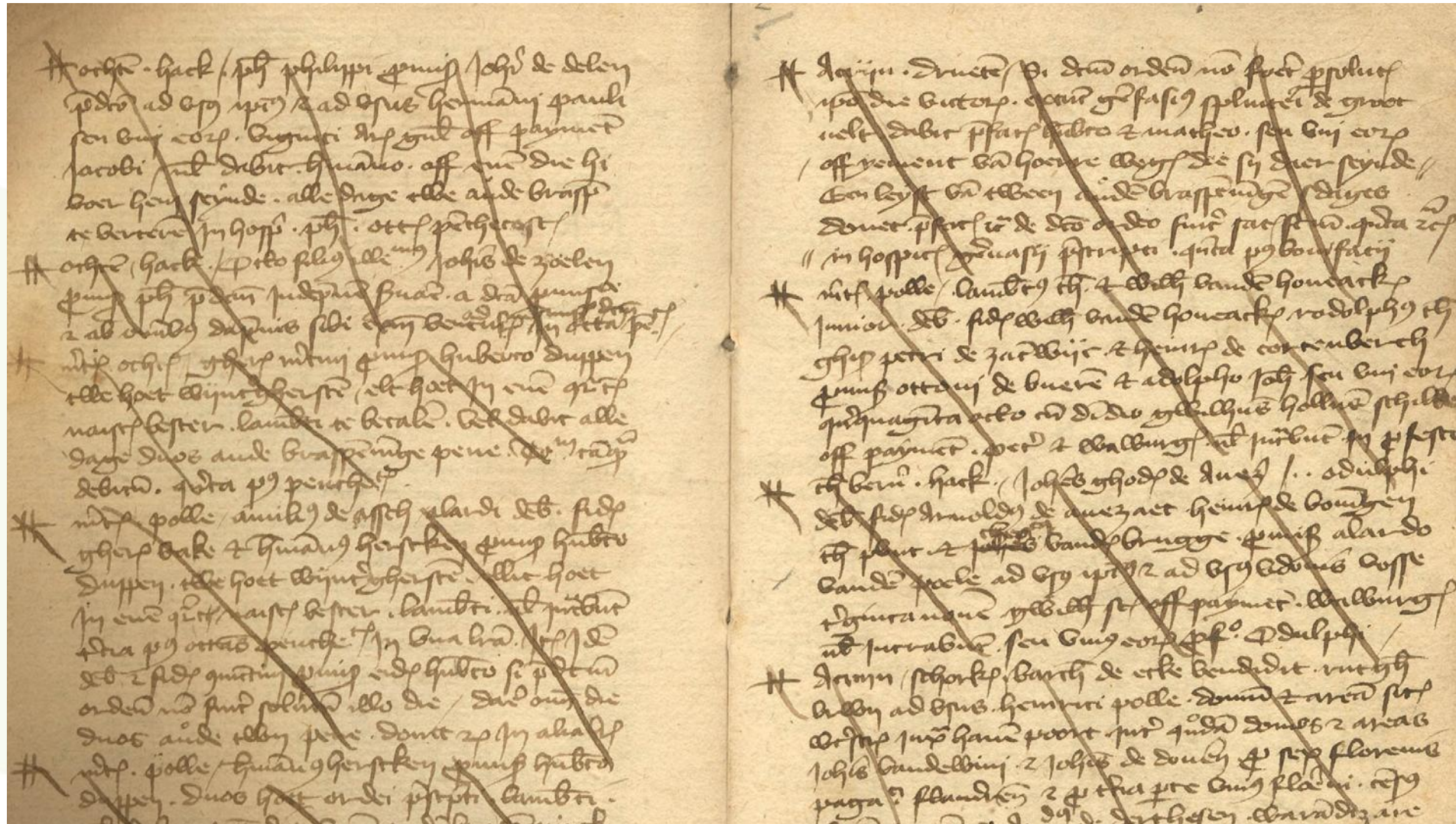
14de eeuws schrift (oud archief Tiel, akte uit 1363)

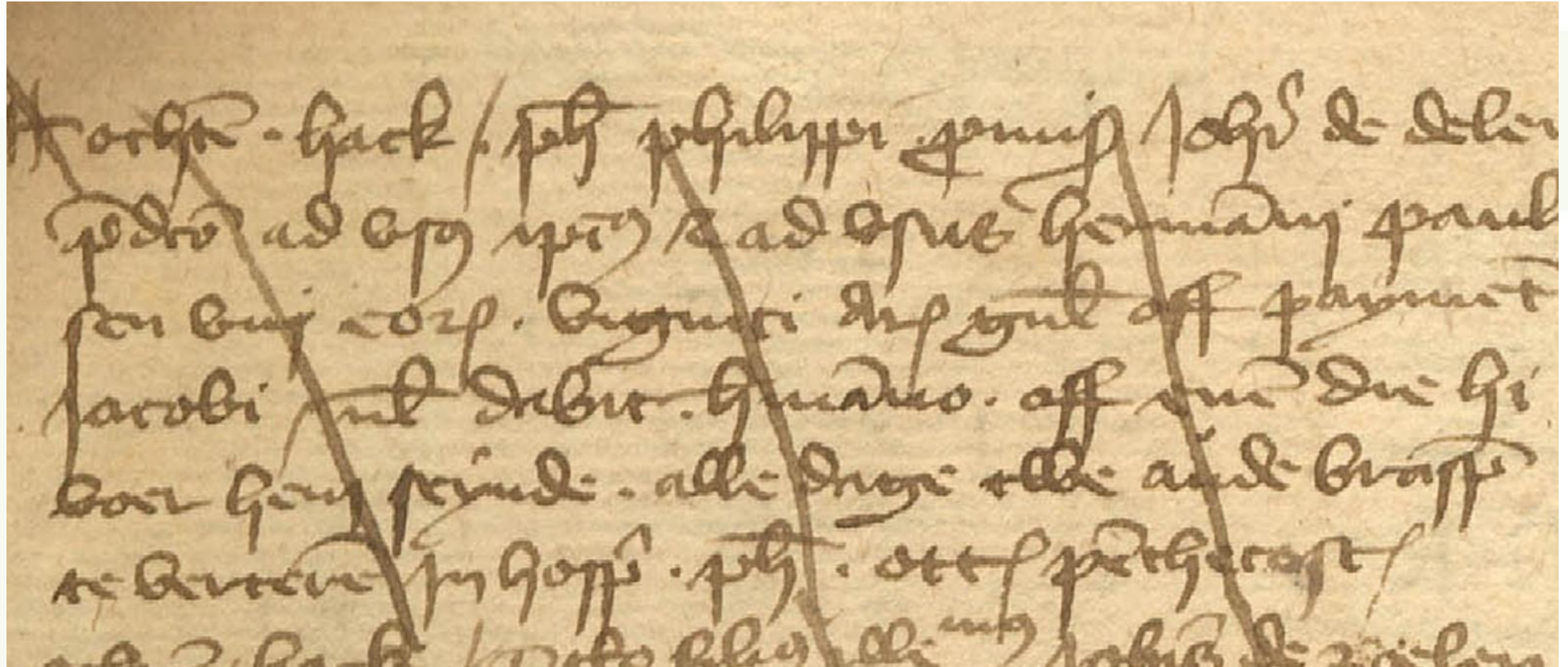
dichterbij

... en haer des verpo van zantbinc maken kontr Allen luden
... kan alve tlist en staet die tuschen der stat van Gvel en onf
... richteheit en minen onderlinghe ekeike en wminneve te hebbe
... mit wyen wille en mit gonsten scheidmeere ghebilcoert
... des ...

15de eeuw schrijft (Oud rechterlijk archief Tiel 1431)

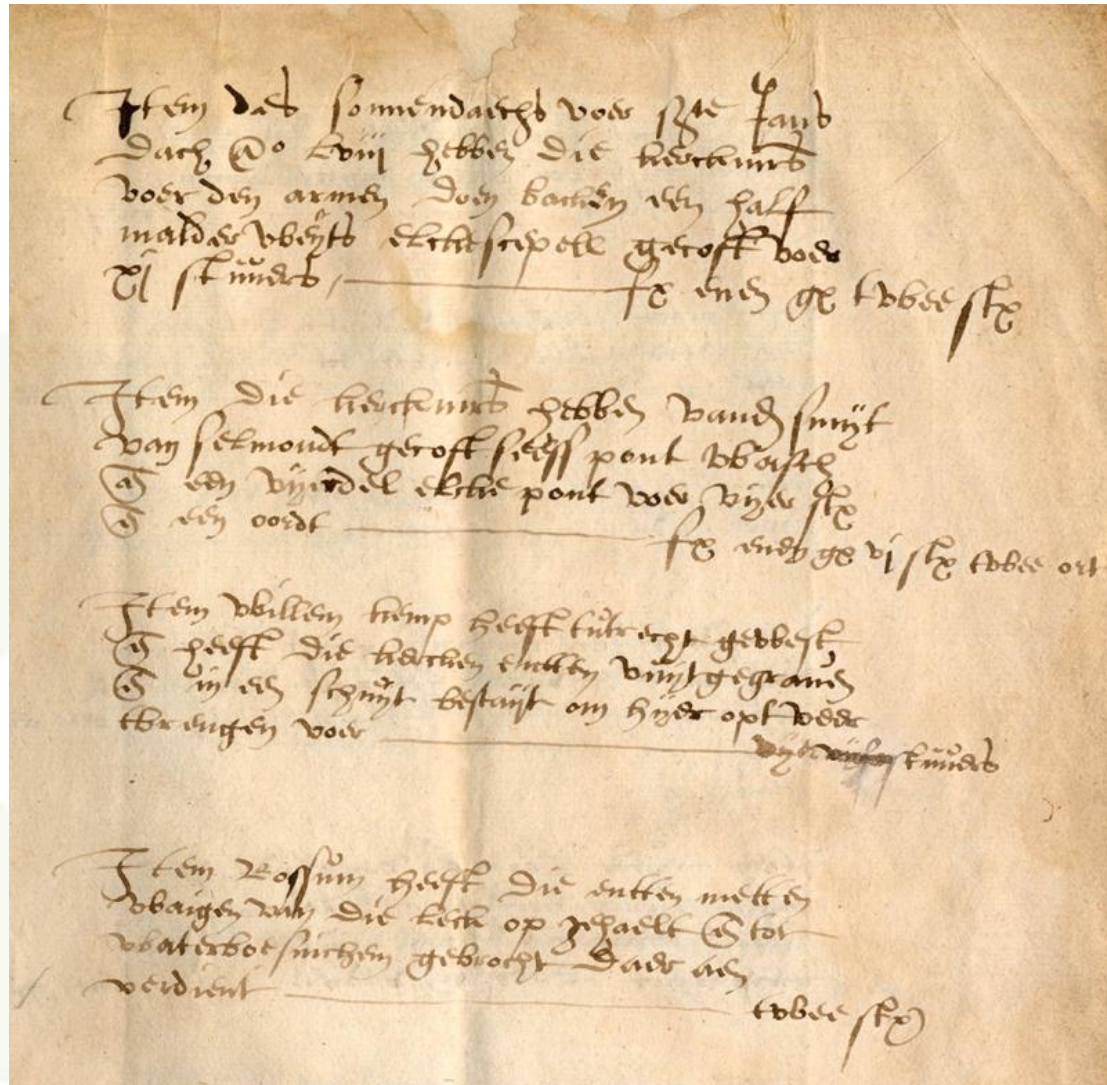
En dichterbij

Betrouwbaar. Betrokken. Bekwaam.

16de eeuw schrijft

(dorpsarchief Beusichem en Zoelmond, 1558)

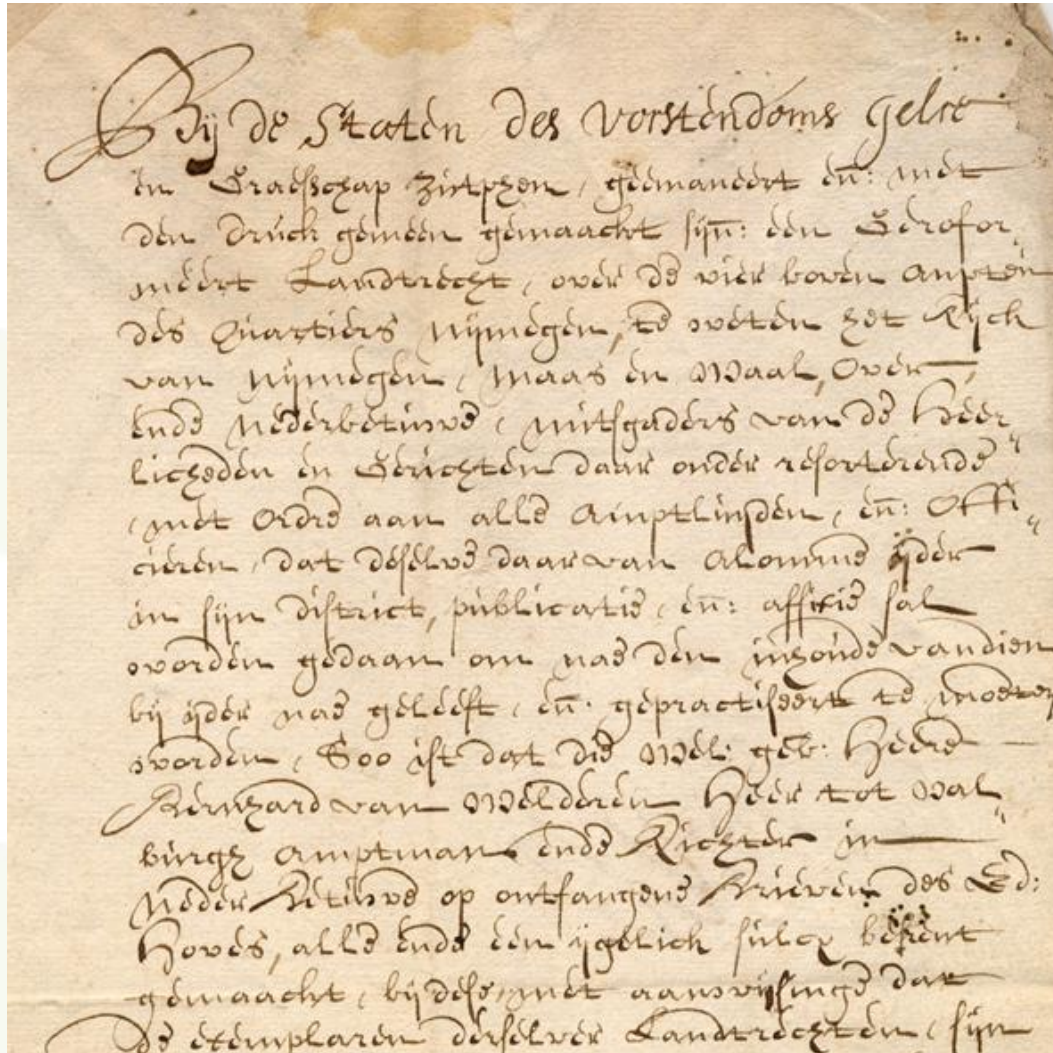

En dichterbij

Item die hantwrit geboen hand schrift
van selmond groft sels pont boeste
dat wy vjerd. d. kste pont was vjete ste
die oordt ————— se vnde ge vjete ste abbe

17de eeuws schrift

(dorpspolders Nederbetuwe, De Marsch 1686

Bij de Staten des Vorstendoms gelre
in Gradschap Zutphen, gecommandt en: mede
den Drieh gembden gemaacht sijn: den Scrofor
medet Landrecht, over de vier boven ampten
des Quartiers nymogen, te weten het Rijk
van nymogen, maar en Waal, over
end Nederbetuwe, nymogers van de heer
licgden in Schiedden dant onder referentied
gunt Oede aan alle amptlieden, en: Offi
cieren, dat deselve daarvan alomint gden
in sijn district, publicatid, en: affid sal
worden gedaen om nad den insoud vanden
bij gden nad gdelst, en: gepractifdort te worden
worden. Soo ist dat die wdel: gde: heere
Burgard van wdelderen heere tot wdel
birge amptman end Riegtin in
Neder Betuwe op ontfangend Rivieren des Ed:
Hovds, alle end een ijdelich silye beken
gemaacht, by des gnet aanswijfing dat
de exemplaren deselver Landrecht en: sijn

Betrokken. Bekwaam.

dichterbij

met oord aan alle amptlieden, en
cieren dat oord daarvan alomind
in sijn district, publicatid, en: affisid
worden gedaen om nad den insonde

by sijn nad geldeft, en: gepractifort te inoorden
worden, Soo ist dat die oord: geb: Heerd
Bernhard van oordden Heerd tot oord
bint amptman end Rieder in

18de eeuws schrift

(Oud Rechterlijk Archief Beesd en Rhenoy)

In Zaake van den
Hoog Geborenen Heer. *W. H.*
Graaf Van Bylandt Ambtman
en Ridder des Ampts Van Beest
en Rhenoy Rat: off. Clager
tot Ende

Contra
G. J. Walstein, Beklaegde fugi-
tive en bij Edict geciteerde
tot andere Zijde

Verzigt geleeden en geexamineert hebbende
de Edictale Citatie den 1^{en} July 1789 naemens
den Heere Clager geex ploicteert Mitsgaders
de Concluwie weegh denkelien R. C. Genoo,
men Zonder dat na gedaene Vuitroeping den
Beklaegde of iemand van Zynen Leegens
kenneere is admittent den Heere Clager
R. C. tot het doen van de Alende en Laeste
Edictale Citatie
Aldus gepronuncieert in gespanne Kunsdian
den 15^{en} July 1789 In Siden Extracit

dichterbij

Ik benigt geleeten en gexamineert hebbende
de Edictale Citatie den 1^{en} July 1789 naemmen
den Heere Clager gexploicteert Mitsgades
de conclusie weegens den helien R. C. Genoo.
men Zonder dat na gedaene uitroeping den
beklaegde of iemand van Lynent weegens
... ..

verder met oud schrift?

Thuis meteen aan de slag: website *Watstaatdaer?*

WAT STAAT *daer?*

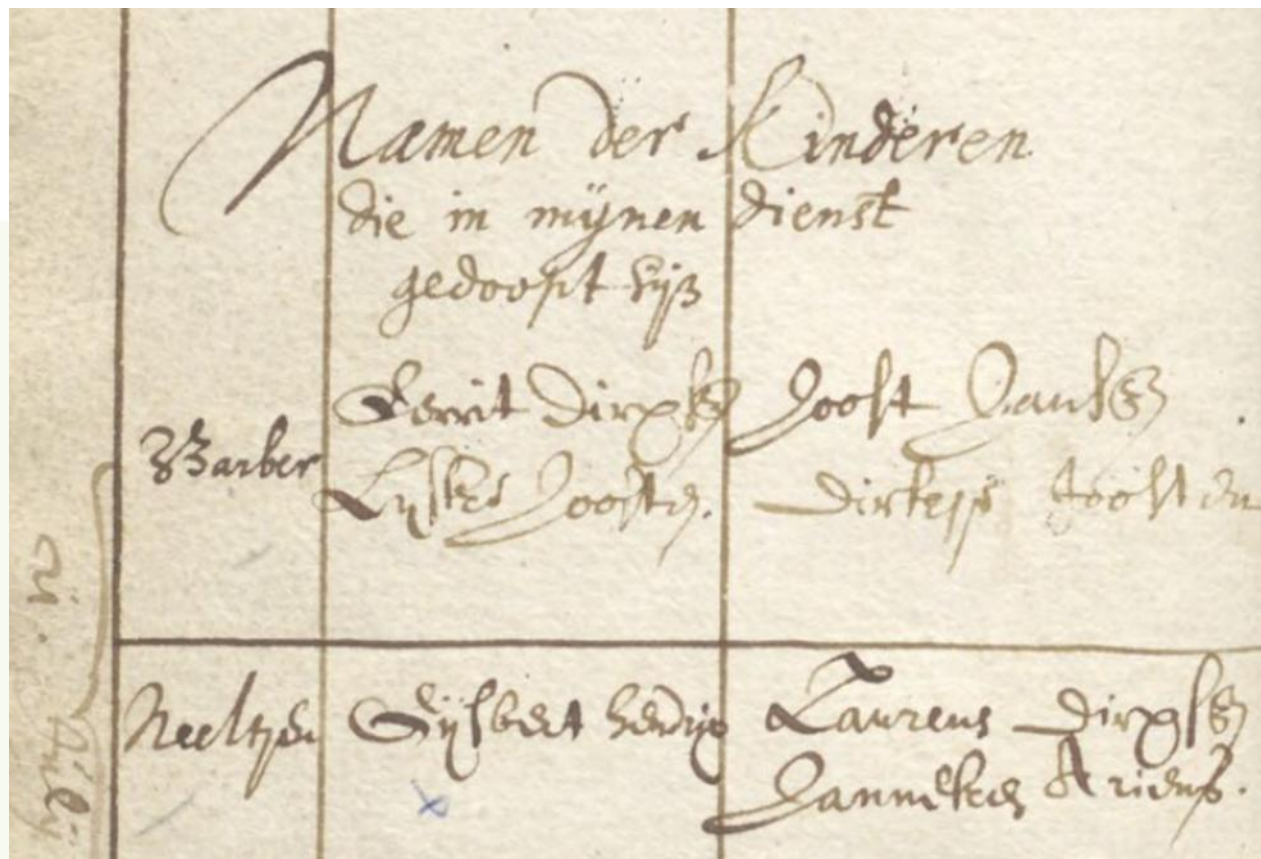
OEFENEN FORUM UITLEG

Oefen het lezen van oude handschriften

Start met oefenen

- Letters & cijfers
- Woorden & afkortingen
- Complete teksten

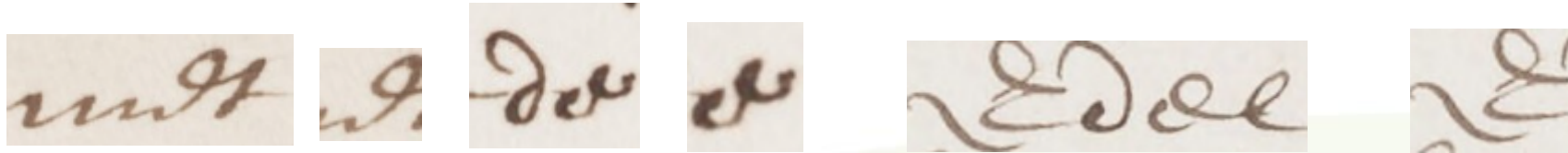
Nadruk op 17e eeuw: meeste bronnen

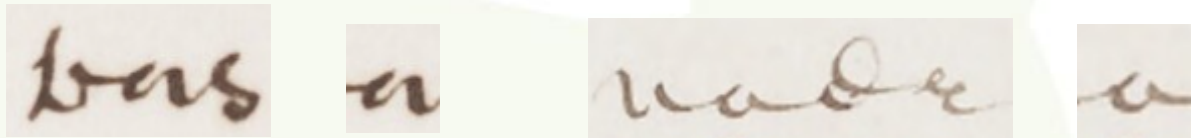
Register: Hervormd doopboek **Asperen** 1636-1690
Gemeente: West Betuwe
Periode register: 1636-1790
Plaats dopen: **Asperen**
Datum dopen: 21-07-1647
Kind: **Barber** niet vermeld
Vader: **Gerrit** Dirksz
Moeder: Lijsken Joosten
Getuige: Jooste Janssz
 Dirckjen Joosten

belangrijkste letters

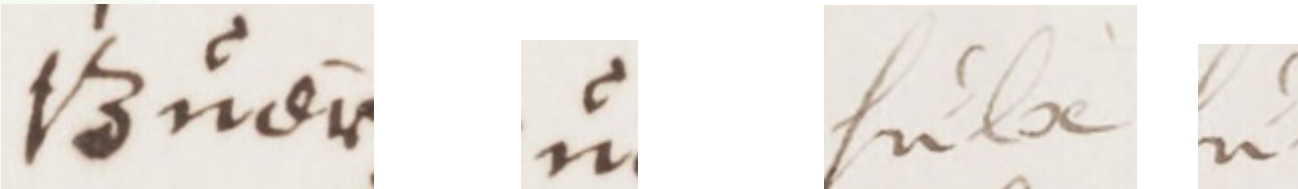
E

A

U

belangrijkste letters

D

Itij

I

band

d

do

d

H

got

g

noor

n

Rebbon

R

R

Cornelij

r

Itij

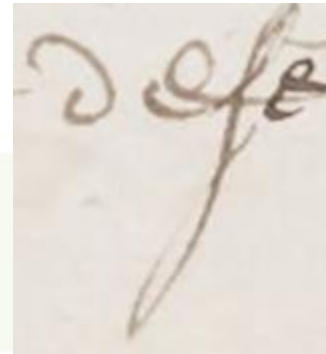
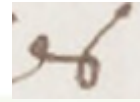
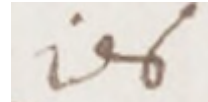
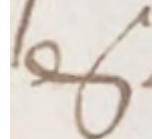
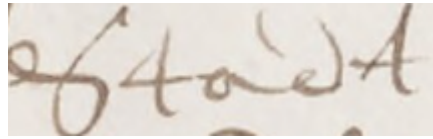
t

Adparatid

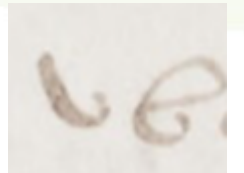
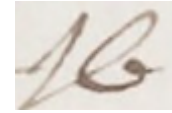
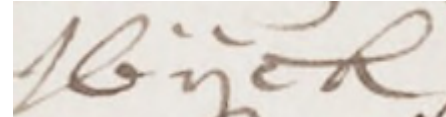
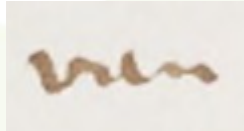
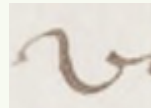
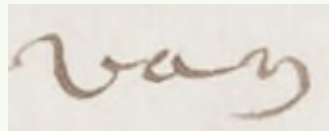
A

belangrijkste letters

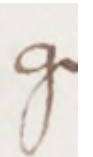
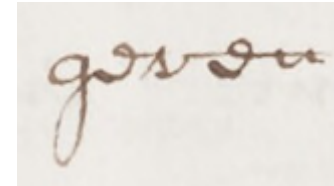
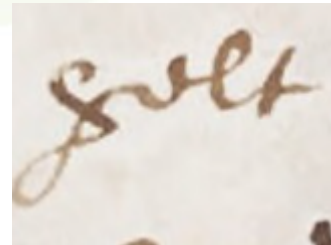
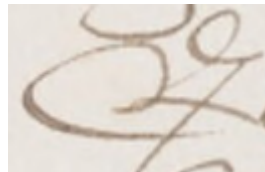
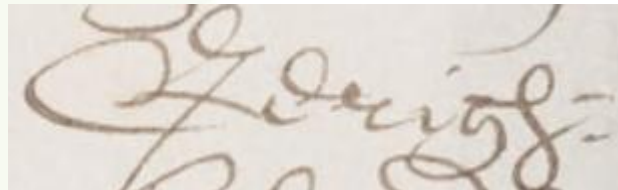
S

V/W

G

Aan de slag!

VERGELIJKEN

Vergelijk met de voorbeeld letters

vergelijk letters met al opgeloste letters van het handschrift

WOORDBEELD

Kun je een letter niet lezen, kijk naar het hele woord

Wat kan het woord betekenen in de zin?

vergelijk ook woorden met al opgeloste woorden in de tekst

VERDER LEZEN

kun je woorden niet oplossen?

lees dan verder in de tekst, misschien lukt het later wel